

(БХ Дани, 22.1.2010)

Либерално-демократска партија Чедомира Јовановића најавила је да у случају изbacивања ријечи геноцид неће гласати за предложену резолуцију. Јер, шта тај текст онда уствари значи?!

"Не значи ништа" – каже Соња Бисерко, предсједница Хелсиншког одбора за људска права Србије. "Тиме се резолуција практично обесмишљава и тако нешто Европа неће прихватити."

ДАНИ: Зашто предсједник Тадић одбија да спомене геноцид? Да ли сте примијетили да је најјача квалификација на коју он пристаје – страхан злочин?

БИСЕРКО: Да, приметила сам. Мислим да је иницијатива Бориса Тадића да Парламент усвоји Резолуцију о Сребреници покренута у циљу приближавања Србије ЕУ, нарочито после одлуке Владе Србије да поднесе кандидатуру за чланство. Тадић је свестан да ће се у процесу придруживања узети у обзир испуњавање обавеза које произлазе из пресуде Међународног суда правде у Хагу, као и Резолуције Европског парламента коју су усвојиле скоро све земље Европе и Балкана. Не знам, можда ће овај парламент и успети некако да изгласа тај бесмислени текст. Али за резолуцију која ће ствари назвати правим именом, Србији је потребна много озбиљнија и одговорнија и политичка и културна елита.

ДАНИ: Видјели сте да и српски медији избјегавају да спомену геноцид?

БИСЕРКО: Нажалост, у будућности ћемо бити сведоци да ће се наши политичари, медији и елита мучити да изговоре ту реч. Бит ће још горе ако се током суђења Момчилу Перишићу, Радовану Караџићу и евентуално Ратку Младићу у Хагу докаже геноцид не само у Сребреници, него и у целој Босни и Херцеговини. Будите сигурни да ће се Србија томе жестоко опирати. Не говорим о грађанима; они реагују онако како им је сугерирано.

Говорим првенствено о елити.

ДАНИ: А елита, осим брисања геноцида, предлаже усвајање још једне резолуције. Да ли то додатно разводњава ствар?

БИСЕРКО: Наравно. На делу је покушај релативизовања догађаја који су се на простору бивше Југославије догодили у последње две деценије. Међутим, односи унутар Европе се по том питању кристализују и Србија неће моћи да избегне неке своје обавезе. Не само за нас, него и за Европу је веома важно да Србија донесе Резолуцију о Сребреници, јер то није само српска, него и срамота Европе. Међународни суд правде у Хагу је донео пресуду која је релативизовала одговорност Србије, иако је, с обзиром на комплексност и сложеност операције, јасно да геноцид није могућ без учешћа државе, у овом случају – без Србије. У реду – страшна је квалификација да Србија није спречила геноцид...

ДАНИ: Зашто предсједник Тадић, након почетне добре иницијативе, пристаје да релативизира ствар?

БИСЕРКО: Због конзервативног, националистичког блока који је доминантан и који кроз реакцију на Резолуцију о Сребреници заправо исказује суштинско противљење намери Србије да се прикључи ЕУ. Он у својим рукама држи универзитет, медије, војне и полицијске кадрове и покушава да зграби за врат Србију која је ипак некако успела да искорачи ка ЕУ. Тај искорак је историјски јер – не рачунајући период Зорана Ћинђића – први пут након много година, Србија је себе ипак званично дефинисала као европску земљу. Занимљиво је како се те структуре, чим се помене одговорност Београда за ратове у протеклој деценији, ускомешају и како се у орбиту врате сви они који ту улогу жестоко негирају – од цркве, Академије, војних, културних структура, медија... Сви се организују и покушавају да одбране не само систем и национални програм, него првенствено себе као организаторе и духовне очеве пројекта Велике Србије.

ДАНИ: Осим конзервативног блока, зар предсједник Тадић нема и опозицију унутар саме владајуће коалиције? Мислим на Социјалистичку партију Србије коју је предсједник промовирао као "европску левицу".

БИСЕРКО: Тачно је – Тадић у својој коалицији има структуру која је била носилац политике која је довела до Сребренице и ту, унутар владајуће коалиције, постоји озбиљна опструкција. Није чудно да Ивица Дачић, заменик премијера, и Славица Ђукић-Дејановић, председница Скупштине, најављују да њихова странка неће гласати за резолуцију. Јер, на тај начин би признали дело, гласали би против себе. Зато Тадић има ЛДП.

ДАНИ: Када кажете да се Европа искристализирала, на шта мислите?

БИСЕРКО: Деведесетих година су се, нажалост, у свету десиле ствари које су принцип – никада више холокауст – претвориле у празну флоскулу. Тек сада се Европа освешћује и враћа на постулате који су се, након пада Берлинског зида, изгубили. Зато интензивно ради на томе да земље западног Балкана увуче у неку врсту аранжмана с НАТО и ЕУ...

ДАНИ: По посљедњим истраживањима, 64 посто грађана Србије се противи изручењу Ратка Младића Хагу! Говорите о "увлачењу у ЕУ и НАТО" упркос чињеници да неке од земаља упорно одбијају да прихвате европски систем вриједности, ма шта то данас значило?

БИСЕРКО: Шта ћете са њима?! Да их изолујете као што сте изоловали Србију?! Шта тиме постижете?! Ништа! Једини начин да ова друштва цивилизујете је да их интегришете, да их укључите и наметнете им систем који морају да прихвате. Европа то ради на иницијативу Америке и то је добра вест... Што се анкета тиче, власт се упорно њима покрива. Оне служе као алиби. А, ево – када су грађани изашли на улице да протестују због тога што је неко од хашких оптуженика изручен Трибуналу!

ДАНИ: Послије хапшења Радована Караџића.

БИСЕРКО: Да, али у којем броју? Групица људи и... ништа! Без обзира на то што не воле Хаг, што не воле хапшења, грађани схватају да је сарадња са Хагом неминовност.

ДАНИ: И мислите да је то довољно?

БИСЕРКО: У овој фази јесте. Србија је, нарочито у време док је Коштуница био на челу Владе, сарадњу са Хагом користила да уцењује Европу. Сада им је тај адут избијен из руку. Главни услов Србије за придруживање ЕУ – хапшење Младића и Хаџића – стављен је за једно време на чекање управо због тога. Последњих годину и по дана, уз све потешкоће и траљавости, Србија је ипак кренула европским путем.

ДАНИ: И сигурни сте да је тај пут јасно освијетљен, да Влада, у том сталном балансирању, у тој причи о четири стуба своје спољне политике – не тумара?

БИСЕРКО: Борис Тадић је нека врста трансмисије конзервативног блока и ово је вероватно његов максимум. Тадићево прво велико отрежњење је била глобална економска криза током које је коначно схватио да подршка и помоћ, упркос силним обећањима, не стиже из Русије, него из Европе. Под утицајем тога, Влада је донела одлуку да поднесе кандидатуру за чланство у ЕУ и то је важно. А тачно је: Влада с једне стране хоће ЕУ, а са друге има аспирације према РС. То је непојмљиво и ту ће многе ствари морати да се мењају. Пре свега мислим на односе Србије са суседима: Црном Гором, Босном и Херцеговином, Хрватском... Видели сте шта се дешавало са Хрватском последњих десетак дана...

ДАНИ: Не чини ли Вам се да је сукоб председника Тадића с хрватским председником Месићем исфорсиран, натегнут? Као да се, непосредно пред покретања иницијативе о Сребреници, морао претходно потврдити као патриота. А има ли боље потврде од оштрог напада на Хрвате?!

БИСЕРКО: Формално, разлог је била одлука Стипе Месића да скрати казну Синиши Римцу, човеку осуђеном за ратни злочин. Истовремено, Месић је помиловао осморицу Срба, што је прећутано. Месићев кабинет је саопштио да је одлуку о скраћењу казне Римцу донео на основу сугестије правног тела које је изнело процену о понашању кажњеника, о томе да се покајао због дела које је починио...

ДАНИ: Занимљиво, председник Тадић није протестирао када је скраћена казна ратној злочинки Биљани Плавшић која је, уз то, признала да је лагала Суд и да се не каје...

БИСЕРКО: Па, видите... Хрватска се овде доживљава као главна конкуренција Србији, која је, у тој интерпретацији, лидер на Балкану. Осим тога, иако је Месић безброј пута до сада са гнушањем одбио континуитет хрватске државе са НДХ, имао важну улогу не само за Хрватску, него и за цео регион и својом упорношћу на Балкан вратио антифашизам као најважнију вредност, доминантна српска стратегија је да Хрватску представи као наследницу Павелићеве државе. У томе учествују академици, историчари, медији... Инсистирањем на усташтву и геноцидности, Хрватској се не дозвољава да дође у ситуацију да буде третирана као демократска држава. Интересантно, овде се истовремено не одбија континуитет са Милошевићевом политиком агресије и злочина. Напротив. Прави се Декларација о помирењу са СПС-ом, са људима који се Милошевића никада нису јавно одрекли.

ДАНИ: Зашто Србији не одговара демократска Хрватска?

БИСЕРКО: Зато што би на тај начин изгубила алиби. Што се тиче дисконтинуитета са Милошевићем, он овде више није диктатор; он је човек који је успео да освоји оно што Србија покушава да задржи као легитиман ратни плен: РС.

ДАНИ: Рекли сте да су готово све европске земље усвојиле Резолуцију о Сребреници. Зар није највећи парадокс да тако нешто није учинила БиХ?

БИСЕРКО: БиХ још увек није усвојила ту резолуцију због противљења РС. А управо је Комисија РС утврдила да је у Сребреници убијено 7.800 људи! Сада се то опструира и тврди да су такав извештај поднели под притиском међународне заједнице. Покрећу се акције како би се утврдило да је у Сарајеву страдало 5.000 Срба, у Братунцу 3.000... Видели сте графите по Београду? На делу је општа мобилизација да се повећа број српских жртава и да се на тај начин све релативизује. Нико не спори жртве, али се заборавља да број жртава није једина индикација и доказ онога што се догодило на простору бивше Југославије. Срби јесу били жртве, у огромном броју су напуштали Хрватску, део Федерације БиХ, Косово... Али, то је резултат Милошевићеве политике и српског пројекта који се показао као злочиначки. Покушај да се оспоре АВНОЈ-евске границе, које су биле међународно признате, имао је за последицу разарање, расељавање, убијање становништва... Те ствари морамо раздвајати. На то Београд не жели да се врати. Српска политика ни данас не признаје те границе, покушава да подели Косово и Босну...

ДАНИ: Да ли је то објашњење Додиковог понашања, његових пријетњи референдумом о отцјепљењу?

БИСЕРКО: РС и њено руководство не би било замисливо на овај начин без подршке Београда. Државна стратегија према БиХ није само она о којој говори Влада; она је много шира и у њој учествују Црква, Академија, сенатори, интелектуалци, представници тзв. народњачког блока у Скупштини Србије... Готово сви! То Додик даје ветар у леђа. Истина, постоје тумачења да Додик прети сам, да никада не би пристао да буде субординиран Београду... Можда он то заиста интимно мисли, али – није тако. Иза тога стоји Београд.

ДАНИ: Шта Додик поручује председник Борис Тадић?

БИСЕРКО: Поручује да ће подржати све оно шта се три народа договоре, а то значи – статус кво. Русија има исти став. Такво стање и очекивање да ће међународна заједница изгубити живце и рећи – добро, поделите се, траје већ петнаест година.

ДАНИ: Губи ли међународна заједница живце када је ријеч о БиХ?

БИСЕРКО: Тачно је – има таквих гласова... Али, мора се рећи да они доводе у питање принципе на којима је Европа саграђена. И тиме што Босна није добила бели шенген...

ДАНИ: Каква је то порука?

БИСЕРКО: Страшна! Балкан и бивша Југославија су огледало Европе. Европа кажњава Босну и Херцеговину, понаша се као да је Босна јединствена земља, стално прећуткујући да цео процес реформи и напретка земље опструира РС. Негујући ту врсту необјашњиве коректности према РС, Европа дугорочно доприноси идеји поделе. Због тога мислим да је чланство у НАТО кључно за Босну. Додик је то најпре подржао, да би убрзо, притиснут Београдом, подршку повукао. Додик мора да поштује ту забрану, што је још један од доказа несамосталности његове позиције и политике. Да би опстао, мора да слуша Београд.

ДАНИ: Шта је онда рјешење за БиХ?

БИСЕРКО: Србија мора одустати од својих претензија према суседима, а један од начина је интегрисање у ЕУ. Српска елита два века полаже право на територију, а ЕУ би Србију ставила пред избор – да ли ће се и даље борити за територију или за нешто што доприноси развоју друштва. Чињеница да је Србија поднела кандидатуру за чланство у ЕУ је важан податак и охрабрујући корак ка другачијем начину размишљања. Тачно је – актуелна кампања против учлањења Србије у НАТО пакт говори супротно (прошлонедјељни апел 200 српских интелектуалаца, међу којима су Матија Бећковић, Момо Капор, Љиљана Смајловић, Емир Кустурица, за расписивање референдума о уласку Србије у НАТО – оп. Т.Н.), али је дужност политичке елите да грађанима објасни зашто је за земље западног Балкана НАТО толико важан.

ДАНИ: Да ли се Србија противи НАТО због интервенције 1999. године или због тога што би уласком у ту војну алијансу коначно морала да се одреди гдје су јој границе?

БИСЕРКО: Овде се данас игра на емоције како би се створила атмосфера отпора према војној алијанси која је бомбардовала Србију. Пита ли се овде неко – зашто?! Савезници су немачке градове сравнили са земљом, а где је Немачка сада? Чињеница да су Албанија и Хрватска – ускоро ће, надам се, и Црна Гора и Босна и Херцеговина – ушле у НАТО, од Србије прави изоловано острво. На тај начин се српске територијалне аспирације докидају, јер Србија више не граничи са суседима; граничи са НАТО. Осим тога, потписници петиције губе из вида да су грађани Србије променили приоритете, па тако ни Косово више није најважнија ствар...

ДАНИ: Судаћи по анкетама, грађанима – није; међутим, министру спољних послова Косово је и даље тема број један.

БИСЕРКО: Вук Јеремић све више постаје представник конзервативног националистичког блока, миљеник тих 200 интелектуалаца, потписника петиције против НАТО. У том смислу, неминовно је да дође до цепања...

ДАНИ: Каквог цепања?

БИСЕРКО: Између Тадића и Јеремића. То су закони политике и ту нема ништа чудно. На недавно одржаној амбасадорској конференцији сведоци кажу да је била више него приметна тензија између њих двојице... Занимљиво, Јеремић је млад човек, није учествовао у ратовима, школовао се на западу, а представник је елите која инсистира на кључној улози Србије у региону и на некаквом праву на Југославију и Балкан. Јеремић жели да Србију постави као арбитра у региону, као земљу која диктира како ће се која држава у окружењу понашати...

ДАНИ: Опће мјесто је да је министар Јеремић "свађалица" која потенцира лоше односе у региону. Колико је самосталан?

БИСЕРКО: Постаје све самосталнији у односу на Тадића... Пре неколико дана, у знак протеста због размене амбасадора на релацији Подгорица–Приштина, Србија је повукла свог амбасадора из Црне Горе. Зашто то Србија поново ради? Зато што гаји наду да ће Црну Гору вратити у свој оквир. Исту политику води Москва према постсовјетским државама. Покушавајући да дестабилизује Ђукановића, Србија данас делује преко српске опозиције, преко људи за које се не зна да ли су у Београду или у Подгорици, од кога добијају инструкције...

ДАНИ: ...Преко једне некада независне и антимилошевићевске телевизије и једног истог таквог дневног полутаблоида. То је у Црној Гори, након 1996. године, радио Милошевић!

БИСЕРКО: Нажалост, то је тачно! У Београду се нашироко говори и пише о косовској и црногорској мафији, иако се, када гледате мапе, увек види да је Србија центар организованог криминала на Балкану. У крајњој линији, и то је заслуга Милошевића. Па, након 5. октобра, у сефу једне банке је пронађено 500 килограма хероина. Најзад, овде су убили премијера! То су чињенице које више нико не помиње. Наставља се стратегија демонизације суседа, нико није довољно добар. У питању је постимперијална фрустрација и тешко одустајање од територијалних аспирација према суседима. То ће остати траума све док се не појави одговорна елита која ће коначно изаћи на крај са тим стварима.

Србија мора одустати од својих претензија према суседима

Пише: Соња Бисерко
петак, 29 јануар 2010 20:56

(Разговор водила **Тамара Никчевић**)